

بررسی اثر شلاقی در زنجیره تامین زعفران

سمیه جاوید^۱، علیرضا کرباسی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد؛ javid.somayye@gmail.com

^۲ عضو هیئت علمی، دانشگاه فردوسی مشهد؛ arkarbasi2002@yahoo.com

چکیده

زعفران کالایی با ارزش اقتصادی بالا و از جهاتی متناسب با کشاورزی ایران است. درصد زیادی از زعفران جهان در ایران تولید می‌شود. زنجیره تامین به کلیه فعالیت‌ها از زمان تولید تا مصرف گفته می‌شود. زنجیره تامین زعفران شامل تولیدکننده و بنگاه‌های بسته‌بندی و فرآوری در داخل و خارج و توزیع کنندگان و خرده‌فروشان می‌باشد. در زنجیره‌های تامین، عدم اطلاع از مقدار دقیق میزان تقاضا، سبب بیشتر شدن مقدار سفارشات از آنچه که مورد نیاز است، می‌شود. در نتیجه، تغییرات ناخوشایندی در مقدار تقاضا و سفارشات صورت می‌گیرد. یکی از چالش‌های اساسی زنجیره تامین، بحث اثر شلاقی و عوامل موثر بر آن می‌باشد. طبق مطالعات صورت گرفته برای محاسبه اثر شلاقی و پیش‌بینی تقاضا در زنجیره تامین، روش‌های مختلفی از جمله روش‌های میانگین متحرک هموارسازی نمایی و رگرسیون خطی وجود دارد که در این بررسی سعی شده است با استفاده از روش میانگین متحرک در یک زنجیره تامین سه سطحی تک محصولی و با داده‌های سری زمانی مربوط به سطح تولیدکننده و سطح مصرف چه در داخل و چه در خارج طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۹۵ به بررسی پدیده اثر شلاقی پرداخته شود. اصولاً از علل بوجود آمدن اثر شلاقی می‌توان به عدم وجود اطلاعات مربوط به تقاضا در زنجیره تامین، نوسانات قیمت، بازاریابی نادرست و غیره اشاره نمود که در مجموع سبب به وجود آمدن مازاد تولید می‌شود. با پژوهش صورت گرفته، میزان اثر شلاقی به دست آمده برای زعفران معادل ۱/۴۳ می‌باشد لذا شواهد نشان‌دهنده وجود اثر شلاقی و مازاد محصول است. در صورت اعمال سیاست‌هایی از جمله تبلیغات می‌توان مصرف را بالا برده و مانع از به‌وجود آمدن مازاد این محصول و در نتیجه اثر شلاقی شد.

کلمات کلیدی: زنجیره تامین، اثر شلاقی، زعفران، میانگین متحرک.

مقدمه

زعفران بومی ایران است و به عنوان گران‌ترین ادویه جهان شناخته می‌شود. ایران با بیش از ۹۰ درصد تولید زعفران در سراسر جهان و ۷۳ درصد کل صادرات جهان بزرگ‌ترین تولیدکننده و صادرکننده زعفران در جهان است (خسروشاهی و همکاران، ۱۳۹۳). هر سال با بهبود بهره‌وری بر میزان تولید این محصول اضافه می‌شود. امسال نیز کشور بیش از نیاز خود تولید و ذخیره دارد. در حال حاضر، زعفران بدون هیچ برنامه‌ریزی و کنترلی کشت می‌شود و اگر این روند ادامه یابد. در آینده نزدیک با مازاد تولید این محصول مواجه خواهیم شد. در حال حاضر، زعفران در بیست و دو استان کشور کشت می‌شود. این محصول حتی در استان‌هایی که از آب کافی برخوردارند با ارائه تسهیلاتی خاص کشت می‌شود که این امر درازمدت مشکل ساز خواهد بود. با توجه به برنامه جامع کشت زعفران، برداشت این محصول در واحد سطح حدود سه برابر افزایش خواهد یافت و با این وجود نیازی به افزایش سطح زیر کشت نخواهد بود و همچنین باید این را در نظر گرفت که نیاز کشورهای مختلف به زعفران دارای